

14.05.1955

România și Tratatul de la Varșovia

La scurtă vreme după declanșarea Războiului Rece, în 1947, cele două tabere aflate în conflict, una condusă de Statele Unite, cealaltă de Uniunea Sovietică, au început să se organizeze pentru a face față unei eventuale agresiuni a adversarului. Fiecare gest al taberei adverse, chiar și cele cu caracter defensiv, au ajuns să fie interpretate ca fiind gesturi de amenințare. La Moscova, Stalin a fost cuprins treptat de psihoza războiului. Crearea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), la 4 aprilie 1949, și declanșarea războiului din Coreea, la 25 iunie 1950, au fost văzute ca acte de agresiune, care pregăteau un război general împotriva lagărului socialist.

Prin urmare, în perioada 9-12 ianuarie 1951, a fost organizată la Moscova o Consfătuire secretă a țărilor de democrație populară (Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Bulgaria) și URSS, la care s-a stabilit cadrul necesar pentru uniformizarea organizatorică, doctrinară și logistică a armatelor statelor din cadrul lagărului socialist, în conformitate cu modelul impus de sovietici. Scopul era acela de a crește pregătirea de război a armatelor din blocul sovietic, pentru a face față unui atac din partea „țărilor imperialiste”. Acest atac, în viziunea lui Stalin, urma să fie declanșat în următorii doi-trei ani. La finalul consfătuirii a fost constituit și un Comitet permanent de coordonare a armatelor țărilor comuniste, sub conducerea ministrului Forțelor Armate ale URSS, mareșalul A.M. Vasilevski. Compus din câte doi reprezentanți permanenți din fiecare țară, Comitetul avea un caracter consultativ și urma să se ocupe exclusiv de dotarea cu tehnică și echipamente militare a armatelor membre. Acest organism, care beneficia și de un secretariat tehnic permanent, a constituit structura premergătoare Organizației Tratatului de la Varșovia, creată în 1955.

Noile evoluții din Europa de Vest, în special deciziile de remilitarizare și aderare a R.F. Germania la NATO, au fost văzute în Est ca o creștere a amenințării militare. Ca urmare, la 14 mai 1955, URSS, Albania, Bulgaria, R.D. Germană, Cehoslovacia, Polonia, România și Ungaria au semnat la Varșovia un „Tratat de prietenie, cooperare și asistență mutuală”, prin care se puneau bazele unei organizații de securitate colectivă a țărilor semnatare.

Membrii Tratatului de la Varșovia își luau angajamentul de a se apăra reciproc în cazul unei eventuale agresiuni externe, garantându-și inviolabilitatea frontierelor și teritoriilor lor. De asemenea, se prevedea ca

statele membre să se consulte periodic în privința chestiunilor internaționale importante, legate de interesele lor comune.

Prințipalele structuri prin care se asigura funcționarea alianței erau următoarele: Comitetul Politic Consultativ (format din conducătorii politici ai statelor membre), Comandamentul Unit al Forțelor Armate, Statul Major al Forțelor Armate Unite, Secretariatul Unit al Tratatului.

Pentru conducerea Comandamentului Unit a fost creată funcția de comandant suprem al Forțelor Armate Unite (F.A.U.), căruia i se subordona Statul major al F.A.U. (instalat la Moscova). Locuitori ai comandantului suprem deveneau miniștrii apărării sau alți conducători militari din statele semnatare ale tratatului. Astfel, pe modelul NATO, Tratatul de la Varșovia aduna forțele militare ale statelor semnatare sub o comandă militară unică. În funcția de comandant suprem al F.A.U. a fost numit mareșalul Uniunii Sovietice Ivan S. Konev.

Durata Tratatului era stabilită la 20 de ani (până în 1975), fiind prevăzută și o clauză referitoare la prelungirea automată, pentru o perioadă de 10 ani, a valabilității Tratatului, până la 4 iunie 1985, în cazul în care niciuna dintre părțile contractante nu îl denunța în mod oficial cu un an înainte de expirarea sa. O altă condiție prin care Tratatul își înceta existența era aceea a creării, în Europa, a unui tratat general european de securitate colectivă. La 26 aprilie 1985, la Varșovia, Tratatul a fost prelungit pentru încă 20 de ani.

Deși Tratatul de la Varșovia nu prevedea nimic explicit în legătură cu prezența trupelor sovietice pe teritoriul altui stat membru al organizației, Declarația guvernului sovietic din 30 octombrie 1956 menționa că, pentru viitor, prezența acestor trupe urma să se facă pe baza unei înțelegeri între toți membrii Tratatului de la Varșovia, dar și prin acorduri bilaterale, care implicau consimțământul statului pe al cărui teritoriu erau staționate trupele respective.

Din această cauză, retragerea trupelor sovietice din România, în vara anului 1958, s-a făcut atât pe baza unui acord între guvernele de la București și Moscova, cât și a aprobării Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia, în ședința din 24 mai 1958.

Mecanismul consultărilor nu a fost pus în practică întotdeauna. Multe decizii au fost luate de conducerea sovietică fără a-și informa măcar partenerii. O astfel de decizie a fost aceea de amplasare a unor rachete nucleare în Cuba. Lipsa consultărilor în cadrul Tratatului de la Varșovia, pe parcursul derulării crizei rachetelor din Marea Caraibilor, în toamna anului 1962, va fi utilizată de autoritățile de la București în anii următori ca o justificare a refuzului României de a accepta o întărire a tutelei sovietice asupra politicii externe și a activității pe linie militară a țărilor lagărului socialist.

Fără a pune problema unei eventuale ieșiri din Tratatul de la Varșovia, conducerea de la București va milita pentru crearea unui mecanism de luare a deciziilor pe bază de consultări, axate pe principiile egalității și independenței. Orice decizie de acțiune comună în politica internațională trebuia luată numai la nivelul șefilor de stat, după o informare prealabilă și consultări reciproce, ținându-se cont de poziția exprimată de fiecare țară membră. În același timp, dreptul comenzii depline asupra armatei naționale trebuia să aparțină statului român.

Contestarea de către Gheorghe Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceaușescu a principiului comenzii unice în cadrul alianței și subordonării armatei române unei structuri militare comandate de mareșalii Uniunii Sovietice a fost interpretată la Moscova ca o încercare de derobare a autorităților de la București față de angajamentele pe care și le-au asumat la Varșovia în mai 1955, precum și ca o tentativă de slăbire a unității blocului statelor comuniste din Europa.

Alte învățăminte au fost trase de conducătorii români din invazia Cehoslovaciei, în august 1968, de armatele URSS, RDG, Poloniei, Ungariei și Bulgariei. Întrucât invazia fusese precedată, cu doar câteva luni, de mari aplicații desfășurate pe teritoriul cehoslovac de trupe ale Tratatului de la Varșovia, România nu a mai permis ca astfel de manevre militare comune de mare amploare să se desfășoare pe teritoriul său. Totodată, tranzitul trupelor străine pe teritoriul României a fost restricționat sever. Începând din anul 1969, militarii din armatele celorlalte țări membre ale Organizației Tratatului de la Varșovia au participat la aplicațiile de pe teritoriul României numai în cadrul unor comandamente și state majore distincte, situațiile tactice fiind rezolvate mai ales pe hartă.

Hotărârile respective au tensionat relațiile politico-militare ale României cu celelalte state membre ale alianței și au fost criticate permanent, mai ales de liderii politici și militari sovietici, până la dizolvarea oficială a Organizației Tratatului de la Varșovia, la 1 iulie 1991.

PhD Ana-Maria Cătănuș

References:

Bibliography:

Romulus Neagu, *Securitatea Europeană. Afirmarea unui nou concept*, Editura Politică, București, 1976. Organizația Tratatului de la Varșovia, 1955-1975. Documente, Editura Politică, București, 1976; Gavriil Preda, Petre Opreș (editori), *România în Organizația Tratatului de la Varșovia. Documente (1954-1968)*, vol. I, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2008; Dan Cătănuș, *Tot mai departe de Moscova... Politica externă a României în contextul conflictului sovieto-chinez, 1956-1965*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2011; Ioan Scurtu, *România. Retragera trupelor sovietice, 1958*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1996.